

УДК 631.162:63

**THEORETICAL ASPECTS OF REFLECTION OF INVESTMENT
ACTIVITY IN THE MANAGEMENT ACCOUNTING SYSTEM
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДОБРАЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ**

Averkyn Ya.F. / Аверкин Я.Ф.

PhD student / аспірант

ORCID: 0000-0002-1292-7394

West Ukrainian National University, Ternopil, 11 Lvivska Str. , 11, 46009
Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Львівська, 11, 46009

Анотація. В статті автором зазначено, що відображення інвестиційної діяльності в системі управлінського обліку детермінована необхідністю забезпечення оновлення та удосконалення виробничих засобів праці, збільшення їх ціни та фінансових ресурсів. Інвестиційна діяльність у країнах з ринковою економікою сприяє отриманню підприємствам суттєвих доходів. В роботі наголошено, що в ринкових умовах господарювання підприємства зіштовхуються з підвищенням рівня конкурентоспроможності, що залежить від рівня інвестиційної діяльності підприємства.

Ключевые слова: інвестиційна діяльність, управлінський облік, доходи, витрати

Вступ

Відображення інвестиційної діяльності в системі управлінського обліку детермінована необхідністю забезпечення оновлення та удосконалення виробничих засобів праці, збільшення їх ціни та фінансових ресурсів. Інвестиційна діяльність у країнах з ринковою економікою сприяє отриманню підприємствам суттєвих доходів. Варто наголосити й на тому, що в ринкових умовах господарювання підприємства зіштовхуються з підвищенням рівня конкурентоспроможності, що залежить від рівня інвестиційної діяльності підприємства.

Дослідженню особливостей обліку інвестиційної діяльності підприємства приділяли у своїх працях такі вчені, як: Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Валуєв Б.І., Задорожний З.- М. В., Крупка Я.Д., Кужельний М.В, Питель С.В., Мельничук І. В., Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Омецінська І.Я.; Сопко В.В. та ін. Зважаючи на значний їх науковий доробок залишається відкритими питання щодо відображення інвестиційної діяльності в системі управлінського обліку, зокрема, на прикладі підприємств пивоварної галузі.

Розкриваючи особливості відображення інвестиційної діяльності в управлінському обліку вважаємо за необхідне розкрити сутність поняття «інвестиційна діяльність». На думку Н.В. Гудзь, при визначенні сутності інвестиційної діяльності необхідно встановити її межі, відмежувавши від поточної виробничо-комерційної (операційної) чи фінансової діяльності діючого підприємства. Цього вимагає, насамперед, особлива система фінансування інвестиційної діяльності. Якщо затрати на здійснення операційної діяльності покриваються за рахунок виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), інших операційних та позареалізаційних доходів, то джерелом для покриття інвестиційних затрат мають бути інвестиційні ресурси. До них

належать спеціально виділені бюджетні кошти, внески засновників, інвесторів, чистий прибуток підприємства, що реінвестується, і діяльність, а також позичковий і залучений капітал, наданий позикодавцям на поворотній основі [6, с.165].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» таку діяльністю розуміють як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [7]. Таке формулювання характеризує загальні риси інвестиційної діяльності на макроекономічному рівні.

Інвестиційна діяльність провадиться на основі:

- інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;
- державного інвестування, що здійснюється органами державної влади за рахунок коштів державного бюджету, позичкових коштів, а також державними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- місцевого інвестування, що здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевих бюджетів, позичкових коштів, а також комунальними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- державної підтримки для реалізації інвестиційних проєктів;
- іноземного інвестування, що здійснюється іноземними державами, юридичними особами та громадянами іноземних держав;
- спільного інвестування, що здійснюється юридичними особами та громадянами України, юридичними особами та громадянами іноземних держав.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» інвестиційна діяльність визначається як придбання та реалізація тих необоротних активів, а також фінансових інвестицій, які не є складовою еквівалентів грошових коштів. У свою чергу, даний стандарт визначає еквіваленти грошових коштів як короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості [5].

На нашу думку, інвестиційна діяльність – це діяльність, яка спрямована на розширення економічного потенціалу підприємства в ході пошуку та розміщення коштів з метою отримання прибутку.

Отже, ця діяльність пов'язана з ефективним вкладенням попередньо залученого капіталу. Загалом інвестиції розуміють як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) [6, с.169].

Примітно, що рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності визначається на основі аналізу змін у статтях таких розділів балансу:

- необоротні активи;
- поточні фінансові інвестиції (фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент).

До типових прикладів руху коштів у результаті інвестиційної діяльності можна віднести такі:

- придбання фінансових інвестицій, необоротних активів, май-нових комплексів;
- отримання відсотків, дивідендів;
- дезінвестиції [6, с.169].

На практиці доволі часто з інвестиціями ідентифікують лише довгострокові капіталовкладення, тобто вкладення у довгострокові активи, у т. ч. витрати на придбання основних засобів, корпоративних прав, науково-дослідні розробки, видатки розвитку, підвищення кваліфікації персоналу, маркетинг та ряд інших. За такого трактування інвестицій не враховується існування поточних фінансових вкладень, які є інвестиціями короткострокового характеру. Як вірно стверджує Гудзь Н.В., інвестиційними можна вважати всі вкладення підприємства (як довгострокового, так і поточного характеру), що здійснюються з метою забезпечення приросту вартості його майна [6, с.169].

Поняття «дезінвестиції» розуміють як повернення (вивільнення) заморожених у конкретних майнових об'єктах коштів. Дезінвестиції можуть здійснюватися через реалізацію чи ліквідацію фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів.

Процес інвестування в структурі інвестиційної діяльності є найголовнішою і найвідповідальнішою фазою. Це стосується насамперед такої сфери реального інвестування, як капітальні вкладення. Якщо при фінансовому інвестуванні за словами Гудзь Н.В. в цю фазу входить декілька процедур, пов'язаних з документальним оформленням інвестицій і перерахуванням коштів (передачею майна), то здійснення капітальних інвестицій охоплює широкий спектр підготовчих робіт: проектування, виділення земельної ділянки, визначення учасників реалізації проекту (забудовника, проектувальника, генпідрядної організації, субпідрядників), принципів організації матеріально-технічного забезпечення. До цього циклу належать також виконання будівельно-монтажних робіт, придбання машин і устаткування. Закінчується інвестиційна фаза введенням об'єктів в експлуатацію [6, с.169].

Переважна більшість вчених під інвестиціями розуміє грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту, а також капітальні вкладення в розвиток виробництва і невиробничої сфери.

Інвестиції класифікують за окремими ознаками. За об'єктами вкладень їх поділяють на: фінансові, капітальні та реінвестиції.

Фінансові інвестиції пов'язані з вкладенням коштів та інших активів у цінні папери суб'єктів господарської діяльності з метою отримання у майбутньому прибутку, обміну вільних грошових коштів на високоліквідні

цінні папери, які приносять дивіденди, встановлення контролю над підприємством-емітентом у разі придбання контрольного пакета [6, с.169]. .

Фінансове інвестування підприємства здійснюють у таких формах:

Внесення капіталу до статутних фондів спільних підприємств.

Ця форма фінансового інвестування має найбільш тісний зв'язок з операційною діяльністю підприємства. Вона забезпечує зміцнення стратегічних господарських зв'язків з постачальниками сировини і матеріалів (при участі в їх статутному капіталі); розвиток своєї виробничої інфраструктури; розширення можливостей збуту продукції або проникнення на інші регіональні ринки; різноманітні форми галузевої і товарної диверсифікації операційної діяльності та інші стратегічні напрямки розвитку підприємства.

Внесення капіталу в дохідні види грошових інструментів.

Ця форма фінансового інвестування спрямована, перш за все, на ефективне використання тимчасово вільних грошових активів підприємства. Основним видом інвестування грошових інструментів є депозитний внесок у комерційних банках. Як правило, ця форма використовується для короткострокового інвестування капіталу та її головною метою є генерування інвестиційного прибутку.

Внесення капіталу в дохідні види фондових інструментів.

Ця форма фінансових інвестицій є найбільш масовою і перспективною. Вона характеризується внесенням капіталу в різноманітні види цінних паперів, що вільно обертаються на фондовому ринку. Використання цієї форми фінансового інвестування пов'язано з широким вибором альтернативних інвестиційних рішень як за інструментами інвестування, так і за його термінами; найвищим рівнем державного регулювання і захисту інвестицій; розвинутою інфраструктурою фондового ринку; наявністю оперативної інформації про стан і кон'юнктуру ринку в розрізі окремих його сегментів тощо. Основною метою цієї форми за слова Гудзь Н.В. фінансового інвестування також є генерування інвестиційного прибутку, хоча в окремих випадках він може бути використаний для встановлення форм фінансового впливу на окремі підприємства при вирішенні стратегічних завдань (шляхом придбання контрольного або достатньо вагомого пакета акцій) [6, с.169].

Важливими об'єктами управлінського обліку всіх видів діяльності є витрати і доходи. Якщо відносно витрат і доходів операційної діяльності спірних питань у науковців мало, то витрати і доходи фінансової та інвестиційної діяльності в обліку розмежовувати важко [6, с. 44].

Так, Мельничук І.В. зазначає, що оскільки інвестиційна діяльність відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги» до фінансової звітності» не визначена як окремий вид діяльності, а зараховується до іншої звичайної діяльності, що не пов'язана з операційною, виникає необхідність більш глибокого розмежування в обліку і звітності інформації щодо визначення результатів за окремими видами діяльності. Якщо у звіті про рух грошових коштів ці напрями чітко визначені, то центри формування прибутку у розділі І «Фінансові результати» форми № 2 є зовсім іншими. У цьому звіті формування доходів, витрат, прибутку представлено за таким напрямом, як звичайна

діяльність, у т.ч. операційна та інша звичайна. Відповідно інша звичайна діяльність поділяється на інвестиційну та фінансову. Водночас в системі рахунків, показників звітності інвестиційна діяльність не представлена, хоча вона супроводжується відповідними доходами та витратами, має кінцевий фінансовий результат [6, с.96]. Слід зазначити, що мають місце і суттєві відмінності між фінансовим і управлінським обліком інвестиційної діяльності. В таблиці 1 представлена ця відмінність.

Таблиця 1.

Відмінності фінансового обліку інвестиційної діяльності від управлінського обліку цієї діяльності

Фінансовий облік інвестиційної діяльності	Управлінського облік інвестиційної діяльності
Дохід від участі в капіталі	Деталізований аналітичний облік доходу від участі в капіталі
Інші доходи	Деталізований аналітичний облік інших доходів
Витрати від участі в капіталі	Деталізований аналітичний облік витрат від участі в капіталі
Інші витрати	Деталізований аналітичний облік інших витрат
Фінансовий результат від участі в капіталі	Фінансовий результат від участі в капіталі в аналітичному розрізі
Фінансовий результат	Фінансовий результат від іншої звичайної діяльності
-	Аналіз релевантної інформації в процесі прийняття рішень щодо інвестиційної діяльності

Визначення результату від інвестиційної діяльності передбачає порівняння доходів від інвестиційної діяльності із витратами цієї діяльності [6, с.97]. Варто наголосити на тому, що управлінський облік, як видно з даних включає в себе також і аналіз інвестиційної діяльності, прогнозування витрат доходів фінансових результатів від інвестиційної діяльності на певну перспективу.

Висновки

На основі проведено дослідження, нами встановлено, що відсутній єдиний підхід до розуміння сутності інвестиційної діяльності. З позиції автора інвестиційна діяльність спрямована на розширення економічного потенціалу підприємства в ході пошуку та розміщення коштів з метою отримання прибутку.

Література:

1. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник] / Білуха М.Т. – К., 2000, - 692 с.
2. Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.Ф. Канурна, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська; За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2005. – 480 с.
3. Валуєв Б.І. Управлінський облік: десять питань, на які немає відповіді / Валуєв Б.І. // Вісник ЖДТУ. - 2003. - № 1 (23). – С.60-65.

4. Задорожний З.-М., Омецінська І. Проблемні аспекти обліку фінансових результатів у будівництві. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2020. Вип. 3. С. 225–237. DOI:

<https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.225>

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

URL:<https://ips.ligazakon.net/document/view/re22868?an=1> (дата звернення 03.12.2020).

6. Стан і перспективи розвитку системи обліку: монографія / З. В. Задорожний, Крупка Я.Д., Омецінська І.Я.; за наук. ред. д.е.н., проф. З. В. Задорожного, д.е.н., проф. Я. Д. Крупки. –Тернопіль: Економічна думка, 2013. - 320 с.

7. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вер. 1991 р. № 47 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12?find=1&text=інвестиційна+діяльність#w2_2 (дата звернення: 08.10.2020).

Сопко В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / Сопко В. – [2 вид., перероб. і доп.] – К.: КНЕУ, 1999. – 500 с.

Abstract. *In the article the author notes that the reflection of investment activity in the system of management accounting is determined by the need to ensure the renewal and improvement of means of production, increase their price and financial resources. Investment activity in the market economies contributes to the receipt of significant income for enterprises. The emphasizes that in market conditions, businesses face an increase in the level of competitiveness, which depends on the level of investment activity of the enterprise.*

Key words: *investment activity, management accounting, income, expenses.*

Науковий керівник: д.е.н., проф. Задорожний З.-М. В.

Стаття відправлена: 21.05.2021 р.

© Аверкин Я.Ф.